

PAPER DETAILS

TITLE: İLKOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ SÖZ VARLIĞINI ZENGİNLESTİRME AÇISINDAN
İNCELENMESİ

AUTHORS: Aslı MADEN

PAGES: 1631-1650

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1027414>

İLKOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ SÖZ VARLIĞINI ZENGİNLEŞTİRME AÇISINDAN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF PRIMARY SCHOOL TURKISH TEXTBOOKS IN TERMS OF VOCABULARY ENRICHMENT

Aslı MADEN¹

Öz

Araştırmada, ilkököl Türkçe ders kitaplarının söz varlığını zenginleştirme açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, söz varlığını zenginleştirme etkinlikleri kazanım ve kullanılan sözcük öğretimi teknikleri açısından incelenmiştir. Araştırma, nitel yaklaşımına uygun olarak yürütülmüştür. Araştırmanın veri kaynağını, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulmuş olan ilkököl 1, 2, 3, 4. sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Araştırmada ders kitaplarına ilişkin verilerin toplanması ve analizi için doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Söz varlığı etkinliklerine ilişkin elde edilen veriler betimsel analize tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda, ilkököl Türkçe ders kitaplarında 1. sınıfta 3 farklı kazanım için 35, 2. sınıfta 10 farklı kazanım için 67, 3. sınıfta 11 farklı kazanım için 76 ve 4. sınıfta 16 farklı kazanım için 74 etkinlik şeklinde bir dağılımın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ilkököl Türkçe ders kitaplarında görsellerden yararlanma, cümlede kullanma, kelime defteri, tahmin etme, sözlük kullanma, anlam özelliklerinden yararlanma başta olmak üzere 23 farklı sözcük öğretimi tekniğinin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan sonuçlardan hareketle, Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığı etkinliklerinin kazanımlar açısından dengeli dağılımı ve sürekli tekrar eden etkinlikler yerine farklı yöntem ve teknikleri içeren etkinliklere yer verilmesi gibi öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Söz varlığı, sözcük öğretimi, teknik, Türkçe ders kitabı, ilkököl.

Abstract

The research aims to examine the Turkish textbooks in terms of vocabulary enrichment. For this purpose, enrichment activities of vocabulary were examined in terms of acquisition and vocabulary teaching techniques. The research was carried out in qualitative approach. The data source of the research consists of primary school 1, 2, 3, 4 grade Turkish textbooks that were used in the 2019-2020 academic year. In the research, document analysis technique was used to collect and analyze data on textbooks. The data obtained from vocabulary activities were analyzed by using descriptive analysis technique. As a result of the research, it was determined that there is a distribution of 35 activities in primary school Turkish textbooks in the first grade, 67 in the 2nd grade, 76 in the 3rd grade, and 74 in the 4th grade. In addition, it was concluded that 23 different vocabulary teaching techniques were used in primary school Turkish textbooks such as; using visuals, using words in sentence, using word notebooks, guessing, using dictionaries, using meaning features. Based on the conclusions, some suggestions were presented such as the balanced distribution of vocabulary activities in Turkish textbooks in terms of gains and including activities involving different method and techniques instead of repetitive activities.

Keywords: Vocabulary, word teaching, technique, Turkish textbook, primary school.

¹ Dr. Öğr. Gör., Giresun Üniversitesi, Türk Dili Bölümü, asli.maden@giresun.edu.tr,
Orcid: 0000-0002-3336-0198

Giriş

İnsanın kendisini ifade etmesi, ifade edilen ya da anlatılanı da anlayabilmesi var oluşunun bir göstergesidir. Bu noktada ses, şekil ve anlam bakımından ortak kurallarla sağlanan bir iletişim eylemi ortaya çıkmaktadır. İletişim insanın akla gelebilecek her araç ve yolla duygu ve düşüncelerini karşı tarafa iletmesi / bildirmesi olarak tanımlanabilir. Ancak insanlar arasındaki en güçlü ve gelişmiş iletişim seslerden örülü, biçim ve anlam yönü içeren, haberleşme ve anlaşmalar sistemi olan dil ile gerçekleşir. Dilsel iletişimin temelinde çeşitli sembol ve işaretlerin ses, şekil ve anlam yönünden toplumsal uzlaşma sonucunda ortak kullanımı bulunur. Sözü edilen biçim ve anlam bakımından ortak kullanım dilsel göstergeler ile açıklanabilir. Bu bağlamda, Türkçe Sözlük (Türk Dil Kurumu [TDK], 2005, s.1130)’te “anamlı ses ya da ses birliği” şeklinde karşılık bulan sözcükler yani dilsel göstergeler dile dayalı iletişimin en önemli unsuru hâlini alır.

Sözcükler, dilin anlamlı birimleridir. Sözlü ve yazılı olarak iletişimde mesajı kodlarlar ve aktarırlar. Ayrıca dilin “araç, düzeltme, etkileşim, ifade etme, hayal kurma, keşfetme, bilgilendirme” (Güneş, 2010, s.23) işlevlerinin bireysel gereksinim ve yeterliliklere bağlı olarak gerçekleştirilmesinde de sözcüklerin rolü büyüktür. Zira bilinen ve iletişimde kullanılabilen sözcükler dilin işlevlerinin kalite ve etkisini belirlemektedir. Diğer taraftan kişinin anlam ve düşünme kabiliyeti de bildiği sözcüklerle ölçülebilir. Bu nedenle bilinen ve kullanılabilen sözcük sayısının artırılması önem kazanmaktadır. Bir kişinin anlamını ve işlevini bildiği sözcüklerin tümü sözcük hazinesi terimi ile karşılanmaktadır. Ancak sahip olunan sözcüklerin oluşturduğu bütünün karşılanmasında farklı kullanımların olduğu alanyazında görülebilmektedir. Türkçe Sözlük (TDK, 2005, s.1807)’te söz varlığı “bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu ve vokabüler” olarak karşılık bulmaktadır. Onan (2013, s.154)’a göre de kelime hazinesi, kelime serveti, sözcük dağarcığı, söz dağarcığı ve sözcük varlığı gibi terimler aynı kavramı söz varlığını tanımlamak için kullanılmaktadır. Baş (2006, s.103-104) söz varlığının daha geniş bir kapsama sahip olduğunu yukarıdaki kavramları içine alan genel bir kavram olduğunu savunur. Aynı şekilde Kurdayıoğlu (2005, s. 9-10) da bir dilin sahip olduğu sözcükler için ya da dil söz konusu iken söz varlığının, kişi veya belli bir topluluktan söz ederken ise kelime hazinesi teriminin kullanılmasının uygun olacağını ifade etmektedir. Görüldüğü üzere söz varlığı bir dildeki sözcük ve sözcük gruplarından oluşan bütün için, kişisel kullanım için ise sözcük dağarcığı, hazinesi gibi kavramların uygun olacağı anlaşılmaktadır. Buna rağmen Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019)’nda ‘söz varlığı’ kavramı temel alındığı için araştırmada da bu terim tercih edilmiştir.

Dil ve zihinsel gelişimi sağlamak, iletişimde başarı elde edebilmek için söz varlığını zenginleştirmek gerekmektedir. Bireyin, ana diline ait olan, sahip olduğu sözcükleri içeren söz varlığının temelleri okul öncesinde aile çevresinden başlamak suretiyle atılmaktadır. Söz varlığının oluşumu okul öncesinde başlasa da okul dönemindeki sistemli çalışmalarla gelişmesi mümkün olabilmektedir. “İlkokul ve ortaokuldaki Türkçe derslerinde örnek metinlere bağlı olarak öğrencinin yeni sözcükleri anlam, yapı ve söz grupları içerisinde farklı bağlamlarda görmesi ve kavrayarak söz varlığına dâhil etmesi hedeflenmektedir. Söz varlığı bir milletin düşünce dünyasını ve kültürel geçmişini de içermektedir. Bu nedenle sözcük öğretimi planlı bir şekilde yapılmalı ve tüm derslerde dikkate alınmalıdır. Bu doğrultuda Türkçe derslerinde zengin metin örnekleri ve alıştırmalarla öğrencinin belirli bir sistem dâhilinde söz varlığını geliştirmesine çalışılmalıdır.” (Maden, 2019, s.19). Nitekim öğrencinin bu süreçte söz varlığına kattığı sözcükler ile dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini tam olarak kazanabileceği ve etkili kullanabileceği unutulmamalıdır. Konuyla ilgili araştırmalar da (İnce, 2006; Karadağ, 2005; Karatay, 2007; Kurdayıoğlu, 20005; Temizkan, 2009 gibi) söz varlığının anlama ve anlatma becerileri üzerine olumlu etkisinin olduğunu

göstermektedir. Bu nedenle, Türkçe dersi öğretim programlarında da söz varlığını zenginleştirmeye yönelik hedefler belirlenmiş ve sözcük öğretimine dair açıklamalarla eğitim sürecine rehber olunmaya çalışılmıştır. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe dersinin söz varlığına ilişkin özel amacı “okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması” şeklinde belirlenmiştir. Söz varlığını zenginleştirmek için sözlü ve yazılı kaynaklardan yararlanma ile bu birikimin duygu, düşünce ve hayal gücünü de desteklemesinin hedeflenmesi dikkat çekmektedir. Bu amacın dışında 1. sınıflar hariç her sınıf düzeyine yönelik okuma beceri alanında Söz Varlığı başlığında, giderek artan sayı ve içerikte kazanımın yer aldığı, ayrıca diğer beceri alanlarında ise bu kazanımların uygulamaya aktarılmasına dair kazanımların bulunduğu görülmektedir. Örneğin 4. sınıfta okuma beceri alanında Söz Varlığı başlığı altında *T.4.3.10. Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri belirler.*, dinleme/izleme beceri alanında *T.4.1.4. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.*, konuşma beceri alanında *T.4.2.1. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.*, yazma beceri alanında *T.4.4.19. Yazılarında kelimeleri gerçek, mecaz ve terim anlamları ile kullanır.* kazanımlarının verilmesi bu durumu kanıtlamaktadır. Programın belirlemiş olduğu kazanımlara ulaşılabilmesinde, öğrenme öğretme sürecinde başvurulacak araçlar ile yöntem ve tekniklerin niteliği belirleyici olmaktadır.

Türkçe öğretiminde ders kitapları en fazla başvurulacak araçlardır. Ders kitapları öğrenme öğretme sürecinde, örnek metnin ve görsellerin sunulması, alıştırmalar, ölçme ve değerlendirme ile planlama yönleri ile vazgeçilmez bir konumda yer almaktadır. “Ders kitapları, eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere öğrencinin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden öğretim materyallerinden biri, hatta birçok durumda tek öğretim materyalidir” (Halis, 2002, s.51). Ders kitaplarının bahsedilen rolü ve önemi söz varlığını zenginleştirmek için de geçerlidir. Bu doğrultuda ders kitaplarının hazırlanmasında metin seçimine, bu metinlerdeki yeni ve anlamı bilinmeyen söz varlığının öğrenciye aktarılmasında etkili olacak etkinliklerin ve başvurulacak yöntem ve tekniklerin belirlenmesine özen gösterilmelidir.

Türkçe ders kitaplarının öğrencinin seviyesine uygun olarak söz varlığını zenginleştirmesi beklenmektedir (Demir, 2006; Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2012). Bu amaca uygun olarak hazırlanan ders kitaplarının metinlerdeki söz varlığı unsurlarını öğrenciye kazandırmak için etkili olabilecek yöntemlere başvurulması da önemlidir. İlgili alanyazında sözcük öğretiminde yararlanılabilecek çeşitli yöntem ve teknikler tanımlanmaktadır: Anlam analizi, bağlam ile kelime öğretimi, beyin fırtınası, bulmaca, cümlede kullanma, çağırışım, doğrudan öğretim, drama, dört kara stratejisi, eşleştirme, anlam özelliklerinden yararlanma, sözlü anlatımda kullanma, yazılı anlatımda kullanma, görsellerden yararlanma, gözlem, gruplandırma, ilişkilendirme, jest, mimik ve taklit ile öğretim, kavram geliştirme, tahmin etme, sözcük çalışması, kelime defteri, sözlük kullanma, kelime haritası, kelime ağı, kelime listesi, muhtemel cümleler, müzik ile öğretim, resimleme, oyunla öğretim, otuz üzerine on artı, tekrarlama, Venn şeması, bilmece, tekerleme, sayısmaca ezberleme, zihinsel imaj, anahtar kelimelerle çalışma örnek olarak gösterilebilir (İnce, 2006; Karadağ, 2013; Karagöl ve Tarakcı, 2019; Koçkaya, 2014; Nurlu ve Sarıca, 2015; Uçar, 2012; Uğur, 2014). Söz konusu sözcük öğretimi teknikleri, ders kitaplarındaki metinlerin söz varlığı özelliklerine, öğrenci düzeyine ve gereksinimlerine uygun olarak etkinliklerde kullanılmalıdır. Sözcük öğretimi yöntem ve teknikleri ders kitaplarındaki etkinliklerin hazırlanmasında dikkate alınmalı, başvurulacak yöntemin özelliklerine göre etkinlik oluşturulmalıdır. Her metnin söz varlığı ve öğrencinin öğreneceği sözcük unsuru değişeceğinden farklı yöntem ve tekniklerden yararlanılması, yer yer de birden fazla tekniğin görsellerle ve diğer teknolojik araçlarla desteklenmesinde fayda vardır.

Konuyla ilgili alanyazında, Türkçe ders kitaplarını söz varlığını zenginleştirme açısından inceleyen çeşitli araştırmalara rastlanabilmektedir. Bunlar arasında Gül (2009), Gündoğdu (2012), Lüle Mert (2013), Dilidüzgün (2014), Sarıca (2014), Karagöl ve Tarakçı'nın (2019) ortaokul Türkçe ders kitaplarını söz varlığını zenginleştirme açısından kullanılan sözcük öğretimi yöntem ve tekniklerini temele alarak inceledikleri araştırmaları öne çıkmaktadır. Ayrıca ortaokul düzeyinde görev yapan Türkçe öğretmenlerinin sözcük öğretimi yöntem ve tekniklerinden haberdar olma ve kullanma düzeylerini Uğur (2014)'un; ilkököl düzeyinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin durumunu ise Uçar (2012)'in konuyla ilgili tez çalışmalarında incelediği görülmektedir. Buna karşın ilkököl Türkçe ders kitaplarının söz varlığını zenginleştirme özelliklerini etkinliklerde kullanılan teknikler açısından inceleyen sadece Yıldırım (2006)'ın 2. sınıf ders kitaplarına yönelik tez çalışması ile İbe Akcan (2014)'ın ilkököl Türkçe ders kitaplarındaki sözcük alıştırma çalışmalarına yönelik çalışmasına alanyazından ulaşılabilir. Yıldırım'ın konuyla ilgili çalışmasında 2. sınıfa yönelik etkinliklerde öğretilmesi hedeflen kelime sayısı ile başvuru tekniklerin oranları, İbe Akcan'ın çalışmasında ise ilkököl ders kitaplarındaki sözcük etkinliklerinin tür ve içerikleri belirlenmiştir. İlgili çalışmalarda 1. sınıftan 4. sınıfa kadar ilkököl Türkçe ders kitaplarının söz varlığını zenginleştirmeye yönelik etkinliklerinin kazanım ve kullanılan teknikler açısından dağılımı yapılmamıştır. Bahsedilen tespitlerden yola çıkarak, ilkököl Türkçe ders kitaplarının tümünün bu açıdan kazanımlara dağılımı yapılarak incelenmesinin ilgili alana fayda sağlayacağı öngörülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada, ilkököl Türkçe ders kitaplarının söz varlığını zenginleştirme açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, ilkököl Türkçe ders kitaplarında yer alan söz varlığını zenginleştirmeye yönelik etkinlikler aşağıdaki alt problemlere göre incelenmiştir:

1. sınıf Türkçe ders kitabındaki söz varlığını zenginleştirme etkinliklerinin kazanım ve kullanılan teknikler açısından dağılımı ne şekildedir?
 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki söz varlığını zenginleştirme etkinliklerinin kazanım ve kullanılan teknikler açısından dağılımı ne şekildedir?
 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki söz varlığını zenginleştirme etkinliklerinin kazanım ve kullanılan teknikler açısından dağılımı ne şekildedir?
 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki söz varlığını zenginleştirme etkinliklerinin kazanım ve kullanılan teknikler açısından dağılımı ne şekildedir?
- İlkokul Türkçe ders kitaplarında kullanılan sözcük öğretimi tekniklerinin dağılımı ne şekildedir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma, ilkököl Türkçe ders kitaplarının söz varlığını zenginleştirmeye yönelik etkinliklerini incelemeyi dolayısıyla var olan bir durumu doğal ortamında ve bütünlük içerisinde aktarmayı amaçladığından nitel yaklaşıma uygun olarak yürütülmüştür. Nitel araştırmalarda veriler tek tek kodlanır, kategorilere ayrılır ve bu şekilde araştırılacak konu ya da konular gerçekçi ve bütüncül biçimde anlamlandırılmaya çalışılır (Ekiz, 2009; Merriam, 1998). Diğer bir ifade ile nitel araştırmalar, “teori oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı bulundukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır” (Yıldırım, 1999, s.10). Bu doğrultuda, ilkököl Türkçe ders kitaplarında yer alan

söz varlığı etkinlikleri doküman incelemesi tekniği aracılığıyla incelenmiş, elde edilen veriler belirli başlıklar altında gruplandırılmış ve dağılımı gösterilmeye çalışılmıştır. Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217). Nitekim araştırmada da nitel yaklaşıma uygun olarak veri toplama sürecinde doküman incelemesine başvurulmuştur.

Veri Kaynağı

Araştırmanın veri kaynağını, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulmuş olan ilkökul 1, 2, 3, 4. sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Veri kaynağına alınan 1, 3, 4. sınıf Türkçe ders kitapları MEB, 2. sınıf ders kitabı ise Koza Yayınları tarafından hazırlanmıştır. Örnek olması bakımından MEB yayını olan kitapların incelenmesi amaçlanmış ancak 2. sınıflarda sadece özel bir yayınevine ait kitap uygulandığı için veri kaynağı bu şekilde oluşturulmuştur. Ayrıca 1. sınıflarda ilk okuma yazma ve ders kitabı şeklinde dörder tema içeren iki kitap uygulanmaktadır. Araştırmada söz varlığına yönelik etkinlikler ders kitabında yoğunlaştığı için bu kitap incelenmiştir. Veri kaynağının oluşturulmasında MEB yayınlarına ağırlık verilmesinde, ders kitabı hazırlanmaya yönelik ilgili yönetmelik ve öğretim programlarındaki ilkelerin öncelikle Bakanlığın yayınlarında dikkate alınmasının gerektiği düşüncesi etkili olmuştur. Buna uygun olarak araştırmanın veri kaynağında yukarıda açıklanan ilkökul Türkçe ders kitapları yer almıştır (Ataşçi, 2018; Civelek ve diğerleri, 2019; Kaftan Ayan ve diğerleri, 2019; Karaduman ve diğerleri, 2019).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada ders kitaplarına ilişkin verilerin toplanması ve analizi için doküman incelemesi tekniğine başvurulmuştur. Doküman incelemesi “araştırılan olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini ifade eder” (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217). Bu doğrultuda, araştırmanın veri kaynağı olan ders kitapları, söz varlığını zenginleştirme etkinlikleri açısından ayrı ayrı incelenmiş ve söz varlığı etkinlikleri belirlenmiştir. Tespit edilen etkinlikler Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019)’ndaki kazanımlara ve kullanılan sözcük öğretimi yöntem ve tekniklerine göre tasnif edilmiştir. Her sınıf için öğretim programında yer alan söz varlığı ve diğer öğrenme alanlarındaki ilgili kazanımlara göre etkinlikler tasnif edilmiştir. Sözcük öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler için ilgili alanyazındaki (İnce, 2006; Karadağ, 2013; Karatay, 2004; Koçkaya, 2014; Sarıca, 2014; Uğur, 2014) teknik tanımlamaları esas alınmıştır.

İlkökul Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığını zenginleştirme etkinlikleri yukarıda açıklanan esaslar doğrultusunda, hitap ettiği kazanım ve kullanılan sözcük öğretimi tekniğine göre betimsel içerik analizine tabi tutulmuştur. Elde edilen verilerin analizinde kazanımlar temele alınmış, söz varlığıyla ilgili kazanımlar için ders kitaplarında ne tür sözcük öğretimi tekniklerine başvurulduğu etkinlikler üzerinden frekans değerleri ile tablolar hâlinde sunulmuştur.

BULGULAR

1. Sınıf İlkokul Türkçe Ders Kitabına İlişkin Bulgular

1. sınıflarda ilk 4 temayı içeren *İlk Okuma Yazma* kitabı inceleme dışında tutulduğundan *İlkokul Türkçe 1 Ders Kitabı*nda yer alan söz varlığını zenginleştirme etkinlikleri belirlenmiş, kazanım ve teknik açısından incelenmiştir. Bu kapsamda 1. sınıf Türkçe ders kitabında söz varlığını zenginleştirmeye yönelik 35 farklı etkinliğin yer aldığı görülmüştür. 1. sınıf kitabındaki söz varlığı etkinliklerine ilişkin dağılım aşağıda Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1. 1. sınıf Türkçe ders kitabındaki söz varlığını zenginleştirmeye yönelik bulgular

Söz Varlığı Kazanımları	Etkinlik <i>f</i>	Kullanılan Teknikler	Teknik <i>f</i>
T.1.3.9. Görsellerden hareketle kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder. <i>Kelime haritası, kelime kartları ve benzer araçlardan yararlanır.</i>	14	Görsellerden Yararlanma	9
		Bulmaca	3
		Eşleştirme	5
		Anlam Özelliklerinden Yararlanma	1
		Boşluk Doldurma	1
		Zihinsel İmaj	1
T.1.3.11. Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.	2	Anlam Özelliklerinden...	2
		Eşleştirme	1
T.1.4.6. Görsellerle ilgili kelime ve cümleler yazar.	21	Cümlede Kullanma	9
		Boşluk Doldurma	5
		Görsellerden Yararlanma	3
		Çağırışım	5
		Bulmaca	1

Tablo 1’de 1. sınıf Türkçe ders kitabında 3 farklı kazanıma yönelik söz varlığını zenginleştirme etkinliğinin yer aldığı görülmektedir. Bu kazanımlardan en fazla yazma öğrenme alanından T.1.4.6. kodlu *Görsellerle ilgili kelime ve cümleler yazar.* kazanımı için etkinlik ($f=21$) çözüldüğü tespit edilmiştir. Bu bulgu öğrenilmesi hedeflenen sözcüklerin cümle içinde kullanılmasına önem verildiğine işaret etmektedir. Bu kazanıma yönelik etkinliklerde en fazla cümlede kullanma tekniğine başvurulduğu, daha sonra sırasıyla boşluk doldurma, çağırışım, görsellerden yararlanma ve bulmaca tekniğinin kullanıldığı belirlenmiştir. Yine okuma öğrenme alanından T.1.3.9. kodlu *T.1.3.9. Görsellerden hareketle kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder.* kazanımı için ise 14 etkinliğin çözüldüğü, bu etkinliklerde en çok görsellerden yararlanma tekniğine başvurulduğu, daha sonra eşleştirme ve bulmacaların işe koşulduğu anlaşılmaktadır. Anlam özelliklerinden yararlanma, zihinsel imaj ve boşluk doldurma içeren birer etkinliğin de kitapta yer aldığı görülmektedir. Bu kazanımların dışında okuma öğrenme alanından T.1.3.11. kodlu *Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.* kazanımı için de 2 etkinliğin ders kitabında yer aldığı, bu etkinliklerde anlam özelliklerinden yararlanma ve eşleştirme tekniklerine başvurulduğu ulaşılan bulgular arasındadır.

1. sınıf Türkçe ders kitabına ilişkin bulgulardan hareketle, söz varlığını zenginleştirme etkinliklerinin öğretim programındaki 1. sınıflar için belirlenmiş kazanımlarla ilişkili olduğu, ayrıca sözcük öğretiminde görsellerden yararlanma, cümlede kullanma, çağırışım, boşluk doldurma, eşleştirme ve bulmaca tekniklerinin daha fazla tercih edildiği söylenebilir.

2. Sınıf İlkokul Türkçe Ders Kitabına İlişkin Bulgular

İlkokul Türkçe 2. Sınıf Ders Kitabında söz varlığını zenginleştirmeye yönelik 67 farklı etkinliğin yer aldığı belirlenmiştir. 2. sınıf Türkçe ders kitabının söz varlığını zenginleştirme etkinliklerine ilişkin dağılım Tablo 2’de gösterilmiştir:

Tablo 2. 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki söz varlığını zenginleştirmeye yönelik etkinlikler

Söz Varlığı Kazanımları	Etkinlik f	Kullanılan Teknikler	Teknik f
T.2.3.7. Görselden / görsellerden hareketle bilmediği kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder. <i>a) Resimli sözlük, sözlük, kelime haritası, kelime kartları ve benzer araçlardan yararlanır.</i> <i>b) Öğrencilerin yeni öğrendikleri kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturmaları sağlanır.</i>	37	Sözlük Kullanma Kelime Defteri Tahmin Etme Bulmaca Eşleştirme Bilmece Ezberleme Görsellerden Yararlanma Cümlede Kullanma	17 11 11 5 13 2 27 7
T.2.3.1. Okuma materyallerindeki temel bölümleri tanır. <i>Okuma materyallerindeki içindekiler ve sözlük bölümleri tanıtılarak işlevlerine değinilir</i>	1	Sözlük Kullanma	1
	9	Eşleştirme Görsellerden Yararlanma Kelime Defteri Cümlede Kullanma Anlam Özelliklerinden Yararlanma Bulmaca	2 2 1 8 7 1
T.2.3.8. Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.			
	9	Anlam Özelliklerinden... Cümlede Kullanma Görsellerden Yararlanma Bulmaca Resimleme	9 7 2 2 2
T.2.3.9. Kelimelerin eş anlamlılarını tahmin eder.	4	Gruplandırma	4
T.2.3.10. Görsellerle ilgili soruları cevaplar	1	Zihinsel İmaj	1
T.2.3.19. Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını kavrar.	4	Sözlü Anlatımda Kullanma Anahtar Kelimelerle Çalışma Görsellerden Yararlanma Kavram Karikatürleri	3 2 2 1
T.2.2.1. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır. <i>Öğrenciler konuşmalarında yeni öğrendikleri kelimeleri kullanmaları için teşvik edilir.</i>	4	Boşluk Doldurma Sözlü Anlatımda Kullanma	2 2
T.2.1.2. Dinlediklerinde / izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.	1	Tekerleme Ezberleme	1
T.2.2.2. Hazırlıksız konuşmalar yapar.	1	Tekerleme Ezberleme	1
T.2.4.12. Yazma çalışmaları yapar.	1	Tekerleme Ezberleme	1

Tablo 2’de 2. sınıf Türkçe ders kitabında 10 farklı kazanıma yönelik söz varlığını zenginleştirme etkinliğinin yer aldığı görülmektedir. Bu kazanımlardan en fazla okuma öğrenme alanından T.2.3.7. kodlu *Görselden/görsellerden hareketle bilmediği kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder.* kazanımı için etkinlik (f=37) çözüldüğü tespit edilmiştir. Bu bulgu, 2. sınıf kitabında söz varlığını zenginleştirme sürecinde görsellerden yararlanma ve tahmin etmeye önem verildiğine işaret etmektedir. T.2.3.7. kodlu kazanımla ilgili etkinliklerde en fazla görsellerden yararlanma tekniğine başvurulması da bu bulguyu açıklamaktadır. Yine

Tabloda görüldüğü üzere, bu kazanımla ilgili etkinliklerde sözlük kullanma, eşleştirme, kelime defteri, tahmin etme, bulmaca ve bilmece ezberleme teknikleri de kullanılmaktadır. Bunun yanında kelimenin eş ve zıt anlamı ile ilgili T.2.3.8. ve T.2.3.9. kodlu kazanımlarla ilgili de 9'ar etkinliğin 2.sınıf ders kitabında bulunduğu, bu kazanımlara yönelik etkinliklerde ise anlam özelliklerinden yararlanma ve cümlede kullanma tekniklerinin daha çok tercih edildiği belirlenmiştir.

Okuma öğrenme alanından T.2.3.10 kodlu *Görsellerle ilgili soruları cevaplar.* kazanımı için çözülen etkinliklerde (f=4) gruplandırma tekniğine başvurulduğu, ayrıca konuşma öğrenme alanından T.2.2.1. kodlu *Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.* kazanımı için (f=4) sözlü anlatımda kullanma, anahtar kelimelerle çalışma, görsellerden yararlanma tekniklerinin, dinleme öğrenme alanından T.2.1.2. kodlu *Dinlediklerinde / izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.* kazanımı için sözlü anlatımda kullanma, boşluk doldurma tekniklerinin kullanıldığı da ulaşılan bulgulardandır. Okuma materyallerini tanıma, şekil, sembol ve işaretleri kavrama, hazırlıksız konuşma ve yazma çalışması ile ilgili kazanımlar için de 1'er etkinliğe yer verildiği diğer bulgular arasındadır.

2. sınıf ders kitabı ile ilgili ulaşılan bulgulardan hareketle, önceki sınıftaki gibi görsellerden yararlanma ve cümlede kullanma tekniklerine yoğun olarak başvurulduğu, ancak bu sınıfta dilsel gelişime bağlı olarak sözlük kullanma ve kelime defteri uygulamalarına yer verildiği, sözlü anlatımda kullanma ile söz varlığını aktifleştirmenin hedeflendiği söylenebilir. Nitekim ders kitabının sonunda 70 maddelik bir sözlüğün yer alması da bu tespitleri desteklemektedir.

3. Sınıf İlkokul Türkçe Ders Kitabına İlişkin Bulgular

1638

İlkokul Türkçe Ders Kitabı 3'te söz varlığını zenginleştirmeye yönelik 76 farklı etkinliğin yer aldığı belirlenmiştir. 3. sınıf Türkçe ders kitabının söz varlığını zenginleştirme etkinliklerine ilişkin dağılım Tablo 3'te gösterilmiştir:

Tablo 3. 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki söz varlığını zenginleştirmeye yönelik etkinlikler

Söz Varlığı Kazanımları	Etkinlik f	Kullanılan Teknikler	Teknik f
T.3.3.7.Görselden / görsellerden hareketle bilmediği kelimelerin anlamlarını tahmin eder. a) <i>Resimli sözlük, kavram haritası, sözlük, deyimler ve atasözleri sözlüğü ve benzer araçlardan yararlanır. b) Öğrencilerin yeni öğrendikleri kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturmaları sağlanır.</i>	33	Görsellerden Yararlanma Sözlük Kullanma Kelime Defteri Tahmin Etme Zihinsel İmaj	24 2 32 32 1
T.3.3.1. Okuma materyallerindeki temel bölümleri tanır.	1	Sözlük Kullanma	1
T.3.3.9. Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.	13	Anlam Özelliklerinden Yararlanma Bulmaca Eşleştirme İlişkilendirme Kavram Haritası Resimleme Cümlede Kullanma	12 4 2 1 1 2 1
T.3.3.8. Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.	14	Anlam Özelliklerinden... Bulmaca İlişkilendirme Eşleştirme Kavram Haritası Resimleme Cümlede Kullanma	13 4 1 2 1 2 1
T.3.3.10. Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.	4	Anlam Özelliklerinden... Cümlede Kullanma Görsellerden Yararlanma	4 3 1
T.3.4.8. Yazılarında eş sesli kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.	1	Sözlü Anlatımda Kullanma	2
T.3.2.1. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.	13	Anlam Özelliklerinden... (Atasözü, Özdeyiş) Tekerleme, Sayısmaca, Ninni, Mâni Ezberleme	7 6
T.3.4.15. Harflerin yapısal özelliklerine uygun kısa metinler yazar. <i>Serbest veya bakarak kısa metinler yazmaları sağlanır.</i>	1	Zihinsel İmaj	1
T.3.2.6. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	1	Kelimelerin Türkçe Karşılıklarını Verme	1
T.3.4.3. Hikâye edici metin yazar.	1	Anahtar Kelimeler Yazılı Anlatımda Kullanma	1 1

Tablo 3'te 3. sınıf Türkçe ders kitabında 11 farklı kazanıma yönelik söz varlığını zenginleştirme etkinliğinin yer aldığı görülmektedir. Bu kazanımlardan en fazla 1 ve 2. sınıf ders kitaplarında olduğu gibi okuma öğrenme alanından T.3.3.7. kodlu *Görselden / görsellerden hareketle bilmediği kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder.* kazanımı için etkinlik (f=33) çözüldüğü tespit edilmiştir. Bu etkinliklerde en çok kelime defteri ve tahmin etme (f=32) tekniklerinin kullanıldığı, ardından görsellerden yararlanma (f=24) tekniğine başvurulduğu belirlenmiştir. Daha sonra T.3.3.9. *Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.* (f=13) ve T.3.3.8. *Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.* (f=13) kazanımlarına yönelik etkinliklerin çoğunlukta olduğu, bu etkinliklerde ise başta anlam özelliklerinden yararlanma (f=13) tekniği

olmak üzere bulmaca, eşleştirme, cümlede kullanma, kavram haritası, ilişkilendirme gibi tekniklerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Anlam ilişkisi ile ilgili olarak T.3.3.10. *Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.* ve T.3.4.8. *Yazılarında eş sesli kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.* kazanımları için de 4 farklı etkinliğin kitapta yer aldığı, bu etkinliklerde anlam özelliklerinden yararlanma, cümlede kullanma ve görsellerden yararlanma gibi sözcük öğretimi tekniklerinin işe koşulduğu tablodan anlaşılmaktadır. Bunların dışında okuma materyallerini tanıma, kelimeleri anlamına uygun kullanma, şekil, sembol ve işaretleri kavrama, yabancı kelimelerine Türkçe karşılıklarını kullanma ve hikâye edici metin yazma ile ilgili kazanımlar için birer etkinliğe kitapta rastlandığı ve bu etkinliklerde kazanımın gerektirdiği çeşitli sözcük öğretimi tekniklerine başvurulduğu görülmüştür. Örneğin T.3.3.1. kodlu *Okuma materyallerindeki temel bölümleri tanır.* kazanımı için sözlük kullanma, T.3.3.26. kodlu *Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını kavrar.* için zihinsel imaj, T.3.2.1. kodlu konuşma kazanımı *Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.* için sözlü anlatımda kullanma ve T.3.4.3. kodlu yazma kazanımı *Hikâye edici metin yazar.* için yazılı anlatımda kullanma gibi teknikler tercih edilmiştir.

3.sınıf Türkçe ders kitabı ile ilgili ulaşılan bulgulardan hareketle, 1 ve 2. sınıfta olduğu gibi sözcük öğretiminde görsellerden yararlanmaya, kelime defteri tutmaya ve tahmin etmeye önem verildiği, ayrıca söz varlığını zenginleştirme sürecinde anlam ilişkilerinden yararlanma ve yeni öğrenilen kelimelerin anlatımda kullanımının da öne çıktığı söylenebilir. 3. sınıf ders kitabının sonunda 77 maddelik bir sözlüğün bulunması da dikkat çeken bulgulardandır.

4. Sınıf İlkokul Türkçe Ders Kitabına İlişkin Bulgular

İlkokul Türkçe Ders Kitabı 4'te söz varlığını zenginleştirmeye yönelik 74 farklı etkinliğin yer aldığı belirlenmiştir. 4. sınıf Türkçe ders kitabının söz varlığını zenginleştirme etkinliklerine ilişkin dağılım Tablo 4'te gösterilmiştir:

Tablo 4. 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki söz varlığını zenginleştirmeye yönelik etkinlikler

Söz Varlığı Kazanımları	Etkinlik f	Kullanılan Teknikler	Teknik f
T.4.3.12. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder. a) <i>Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarının anlamlarını sözlüklerden kontrol etmeleri sağlanır.</i> b) <i>Öğrencilerin yeni öğrendikleri kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturmaları sağlanır.</i>	32	Tahmin Etme Sözlük Kullanma Kelime Defteri	32 32 32
T.4.4.19. Yazılarında kelimeleri gerçek, mecaz ve terim anlamları ile kullanır.	36	Cümlede Kullanma Anlam Özelliklerinden Yararlanma	36 2
T.4.3.7. Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.	3	Anlam Özelliklerinden Yararlanma	3
T.4.3.8. Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.	4	Anlam Özelliklerinden...	4
T.4.3.9. Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.	1	Cümlede Kullanma Anlam Özelliklerinden...	2 1
T.4.3.35. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır. <i>Bilgiye erişmek için basılı ve dijital içeriklerdeki içindikiler ve sözlük bölümünden nasıl yararlanılacağına ilişkin bilgi verilir.</i>	1	Cümlede Kullanma Sözlük Kullanma	1 1
T.4.3.10. Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri belirler.	6	Anlam Özelliklerinden...	5
T.4.3.11. Deyim ve atasözlerinin metnin anlamına katkısını kavrar.	8	Boşluk Doldurma Anlam Özelliklerinden...	1 8
T.4.2.1. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.	3	Cümlede Kullanma Tekrarlama	1 8
T.4.3.22. Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını kavrar. <i>Haritalar, medya işaretleri ve sembolleri üzerinde durulur.</i>	3	Sözlü Anlatımda Kullanma	3
T.4.4.18. Yazılarında bağlaçları kuralına uygun kullanır.	2	Zihinsel İmaj Eşleştirme	3 3
T.4.4.1. Şiir yazar.	6	Anahtar Kelimelerle Çalışma Cümlede Kullanma	2 2
T.4.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.	1	Tekerleme, Mâni, Türkü, Ninni Ezberleme Tekrarlama	6 6
T.4.4.8. Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	3	Boşluk Doldurma	1
T.4.2.6. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	1	Türkçe Karşılık Verme Resimleme	3 1
T.4.4.22. Pekiştirmeli sözcükleri doğru yazar.	1	Türkçe Karşılık Verme Sözlü Anlatımda Kullanma	1 1
		Sözcük Çalışması	1

Tablo 4'te 4. sınıf Türkçe ders kitabında 16 farklı kazanıma yönelik söz varlığını zenginleştirme etkinliğinin yer aldığı görülmektedir. Bu kazanımlardan en fazla yazma öğrenme alanından T.4.4.19. kodlu *Yazılarında kelimeleri gerçek, mecaz ve terim anlamları ile kullanır.* kazanımı için etkinlik (f=36) çözüldüğü tespit edilmiştir. Bu etkinliklerde en çok cümlede kullanma (f=36) tekniğine başvurulmaktadır. Daha sonra T.4.3.12. kodlu okuma öğrenme alanından *Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.* kazanımı için etkinliğin (f=32) kitapta yer aldığı, bu etkinliklerde ise tahmin etme, kelime defteri ve sözlü kullanma tekniklerinin işe koşulduğu tablodan anlaşılmaktadır.

Anlam özellik ve ilişkileri ile ilgili olarak T.4.3.11. *Deyim ve atasözlerinin metnin anlamına katkısını kavrar.* (f=8), T.4.3.10. *Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri belirler.* (f=6), T.4.3.7. *Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.* (f=3), T.4.3.8. *Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.* (f=4), T.4.3.9. *Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.* (f=1) kazanımları için etkinliklere kitapta yer verildiği, bu etkinliklerde başta anlam özelliklerinden yararlanma, tekrarlama ve cümlede kullanma tekniklerinden yararlanıldığı ulaşılan bulgulardandır. Yine 4. sınıf ders kitabında yeni öğrenilen kelimelerin sözlü ve yazılı anlatımda kullanılmasına yönelik T.4.4.19 ile birlikte, T.4.1.2. *Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.*, T.4.2.1. *Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.*, T.4.4.18. *Yazılarında bağlaçları kuralına uygun kullanır.*, T.4.4.22. *Pekiştirmeli sözcükleri doğru yazar.* kazanımları için birer etkinliğin çözüldüğü bu etkinliklerde sözlü anlatımda kullanıma, boşluk doldurma, sözcük çalışması, anahtar kelimelerle çalışma tekniklerinin tercih edildiği belirlenmiştir.

Bunların dışında 4. sınıf ders kitabında sözlük kullanma, şekil, sembol ve işaretleri kavrama, yazı ve konuşmalarda yabancı kelimelerin Türkçe karşılıklarını kullanmaya yönelik çeşitli etkinliklere de yer verilmektedir. Söz konusu etkinliklerde kazanımlara uygun olarak zihinsel imaj, sözlük kullanma, Türkçe karşılık verme gibi tekniklerden yararlanıldığı görülmektedir.

4. sınıf Türkçe ders kitabı ile ilgili ulaşılan bulgulardan hareketle, yeni karşılaşılan kelimelerin anlamını tahmin etme için daha önceki sınıflarda görsellere başvurulduğu, ancak bu sınıfta artık bağlamdan hareket edilmesinin hedeflendiği ve etkinliklerin de bu yönde hazırlandığı söylenebilir. Diğer taraftan artık yeni öğrenilen kelimelerin yazılı anlatımda ve yazılı metinlerde kullanılmasına yoğunlaşıldığı, basılı materyallerle birlikte dijital metinlerin de sözcük öğrenme materyali olarak kabul edildiği, şiir yazma, deyim ve atasözlerini kavrama ile birlikte kelimelerin gerçek anlamının yanında mecaz anlamda kullanılmasına dair alıştırmalara da başvurulduğu çalışmanın önemli bulgularındandır.

Sözcük Öğretimi Tekniklerine İlişkin Bulgular

İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığını zenginleştirmeye yönelik etkinliklerde kullanılan sözcük öğretimi tekniklerine ilişkin dağılım Tablo 5'te gösterilmiştir:

Tablo 5. İlkokul Türkçe ders kitaplarında kullanılan teknikler

Sıra	Teknikler	f
1.	Anlam Özelliklerinden Yararlanma	83
2.	Cümlede Kullanma	78
3.	Kelime Defteri	76
4.	Tahmin Etme	75
5.	Görsellerden Yararlanma	70
6.	Sözlük Kullanma	54
7.	Eşleştirme	28
8.	Bulmaca	20
9.	Tekerleme, Bilmece, Sayışmaca, Ninni, Mâni Ezberleme	16
10.	Tekrarlama	14
11.	Sözlü Anlatımda Kullanma	11
12.	Boşluk Doldurma	10
13.	Zihinsel İmaj	7
14.	Resimleme	7
15.	Çağırışım	5
16.	Kelimelerin Türkçe Karşılıklarını Verme	5
17.	Anahtar Kelimelerle Çalışma	5
18.	Gruplandırma	4
19.	Kavram Haritası	2
20.	İlişkilendirme	2
21.	Yazılı Anlatımda Kullanma	1
22.	Kavram Karikatürleri	1
23.	Sözcük Çalışması	1

Tablo 5’te ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığı etkinliklerinde kullanılan sözcük öğretimi tekniklerinin dağılımı görülmektedir. Tabloya göre ilköğretim Türkçe ders kitaplarında yeni ve anlamı bilinmeyen sözcüklerin öğretiminde en çok anlam özelliklerinden yararlanma tekniğine başvurulmaktadır. Daha sonra cümlede kullanma, kelime defteri, tahmin etme, görsellerden yararlanma ve sözlük kullanma tekniklerinin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında ders kitaplarında en az yazılı anlatımda kullanma, kavram karikatürleri, sözcük çalışması, ilişkilendirme ve kavram haritası tekniklerine yer verilmesi de diğer önemli bulgulardandır. Sözü edilen teknikler dışında eşleştirme, bulmaca, tekerleme, bilmece, mâni, sayışmaca ezberleme, tekrarlama, sözlü anlatımda kullanma ve boşluk doldurma gibi teknikler de kullanılmıştır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

İlkokul Türkçe ders kitaplarını söz varlığını zenginleştirme açısından incelemeyi, bu kapsamda ders kitaplarındaki söz varlığı etkinliklerinin ilişkili olduğu kazanım ve kullanılan sözcük öğretimi teknikleri açısından dağılımını ortaya koymayı amaçlayan araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. sınıf Türkçe ders kitabında söz varlığını zenginleştirmeye yönelik 3 farklı kazanım için 35 etkinliğin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu etkinliklerde en fazla *Görsellerle ilgili kelime ve cümleler yazar.* ve *Görsellerden hareketle kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder.* kazanımlarına yönelik alıştırmaların yapıldığı, ayrıca bu etkinliklerde *görsellerden yararlanma, cümlede kullanma, çağırışım, boşluk doldurma, eşleştirme* ve *bulmaca* tekniklerinin çoğunlukla tercih edildiği görülmüştür. Konuyla ilgili alanyazında gerek ilköğretim

gerekse ortaokul ders kitaplarına yönelik benzer ya da ilişkili sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Örneğin Karagöl ve Tarakçı (2019)'nın ortaokul Türkçe ders kitapları üzerine yaptığı araştırmada ortaokulun ilk sınıfı olarak kabul edilen 5. sınıf ders kitabında da en fazla cümlede kullanma tekniğine başvurulması ayrıca çağrışım, boşluk doldurma, bulmaca gibi tekniklerin de kullanılmış olması bu sonuçları desteklemektedir. 1.sınıf ders kitabında sözlük kullanma ya da kelime defteri tekniğinin olmaması, bu tekniklerin özellikle de sözlük kullanmanın 2. sınıftan itibaren artarak görülmesi İbe Akcan (2012)'ın konuyla ilgili araştırmasında ulaşılan tespitlerle örtüşmektedir.

2. sınıf Türkçe ders kitabında söz varlığını zenginleştirmeye yönelik 10 farklı kazanım için 67 etkinliğin bulunduğu tespit edilmiştir. 2.sınıf kitabında en fazla *Görselden / görsellerden hareketle bilmediği kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder.* kazanımına yönelik etkinliğin çözüldüğü, bu etkinliklerde ise daha çok *görsellerden yararlanma* tekniğine başvurulması kazanımının içeriğiyle açıklanabilir. Lüle Mert (2013)'in konuyla ilgili araştırmasında da kazanımlarla ile etkinlikler arasında uyumun önemli olduğuna denilmiştir. Ayrıca, eş ve zıt anlam ile ilgili kazanımlar için de birden fazla etkinliğin ders kitabında yer aldığı diğer sonuçlar arasındadır. Bunun yanında 2. sınıf kitabındaki söz varlığı etkinliklerinde *sözlük kullanma, eşleştirme, kelime defteri, tahmin etme, bulmaca, anlam özelliklerinden yararlanma* ve *cümlede kullanma* tekniklerinden yararlanıldığı belirlenmiştir. Yıldırım (2006)'ın 2. sınıf kitapları ile ilgili çalışmasında, araştırma sonuçlarını destekler şekilde görsellerden, eşleştirme, sözlük kullanma, bulmaca, cümlede kullanma gibi tekniklerin daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir. Karagöl ve Tarakçı'nın (2019) çalışmasında da 6. sınıflarda en fazla sözlük kullanma tekniğinin daha sonra eşleştirme ve metin yazdırmadan yararlanılması ulaşılan sonuçlarla aynı doğrultudadır. Benzer şekilde Nurlu ve Sarıca (2015)'nin konuyla ilgili araştırmasında, ortaokul Türkçe kitaplarında sözcükte anlam konusu ile ilgili etkinliklere sıkça yer verildiği görülmüştür.

1644

2. sınıf ders kitabındaki söz varlığı etkinliklerinde, 1. sınıftaki gibi görsellerden yararlanma ve cümlede kullanma tekniklerine sıkça başvurulduğu, ancak bu sınıfta dilsel gelişime bağlı olarak sözlük kullanma ve kelime defteri uygulamalarına da yer verildiği görülmüştür. Nitekim ders kitabının sonundaki 70 maddelik sözlük de bu sonuçları destekler niteliktedir. İbe Akcan (2012)'ın konuyla ilgili yukarıda değinilen tespitleri de bu sonuçlarla aynı doğrultudadır.

3. sınıf Türkçe ders kitabında söz varlığını zenginleştirmeye yönelik 11 farklı kazanım için 76 etkinliğin bulunduğu tespit edilmiştir. 3. sınıf kitabında en fazla *Görselden / görsellerden hareketle bilmediği kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder.* kazanımına yönelik etkinliğin çözüldüğü, bu etkinliklerde en çok *kelime defteri, tahmin etme* ve *görsellerden yararlanma* tekniklerine başvurulduğu belirlenmiştir. Bunları eş anlam, zıt anlam ve sesteşlik ile ilgili etkinliklerin takip ettiği, bu etkinliklerde ise *anlam özelliklerinden yararlanma, bulmaca, eşleştirme, cümlede kullanma, kavram haritası, ilişkilendirme* gibi tekniklerin kullanıldığı görülmüştür. Dilidüzgün (2014)'ün Türkçe ders kitaplarıyla ilgili araştırmada da ders kitaplarında anlam özelliklerinden (eş, gerçek, sesteş vb.) yararlanma, bulmaca, eşleştirme tekniklerinin çokça tekrarlandığı tespit edilmiştir. Hashemzadeh (2012'den akt. Dilidüzgün, 2014, s.250)'in konuyla ilgili çalışmasında konuyla ilgili olarak, okuma çalışmasından sonra yapılan bağlama dayalı boşluk doldurma etkinliklerinin hatırlama oranını artırdığı belirlenmiştir. Yine bu etkinliği açılım, eşleştirme ve sözlük çalışmasının izlemesi gerektiği de ortaya konmuştur. Nitekim incelenen ilkökul ders kitaplarında görselden ya da bağlamdan hareketle sözcüğün anlamını tahmin etme, boşlukları doldurma ve sonrasında sözlükten kontrol etme, ayrıca yeni öğrenilen sözcüklerle kelime defteri oluşturma şeklinde bir yol izlenerek yukarıdaki strateji kısmen de olsa sağlanmaktadır. Ancak her etkinlikte bağlamdan hareketle kelimenin anlamını düşünüp boşlukların doldurulmaması, sözlüğe

giderken bulmaca ve eşleştirmenin az kullanılması, böylece eşleştirmede olduğu gibi üst düzey düşünme becerilerine başvurulmaması, sözcük öğretiminde bağlamsal boyutun yer yer eksik kaldığı şeklinde yorumlanabilir.

3. sınıf Türkçe ders kitabındaki söz varlığı etkinliklerinde, 1 ve 2. sınıflarda olduğu gibi görsellerden yararlanmaya, tahmin etme ve kelime defteri tutmaya önem verildiği, ayrıca 2. sınıfta da başvuru anlam özelliklerinden yararlanma tekniğinden de sıkça yararlanıldığı araştırmanın önemli sonuçlarıdır. 3.sınıf kitabının sonunda 77 maddelik bir sözlüğe de yer verilmesi kazanım ve etkinlikleri destekleyen bir özellik olarak görülmektedir.

4. sınıf Türkçe ders kitabında söz varlığını zenginleştirmeye yönelik 16 farklı kazanım için 74 etkinliğin bulunduğu tespit edilmiştir. 4. sınıf kitabında en fazla *Yazılarında kelimeleri gerçek, mecaz ve terim anlamları ile kullanır.* kazanımına yönelik etkinliğin çözüldüğü, bu etkinliklerde en çok *cümlede kullanma* tekniğinin kullanıldığı belirlenmiştir. Bu kazanımla birlikte *Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.* kazanımı için de diğer kazanımlardan daha fazla etkinliğin kitapta yer aldığı görülmüştür. Bu etkinliklerde ise *tahmin etme*, *kelime defteri* ve *sözlü kullanma* teknikleri işe koşulmuştur. Yine deyim ve atasözleri, gerçek, mecaz, eş, zıt anlama dair kazanımlar ile ilgili etkinliklerin diğerlerinden fazla olduğu, bu etkinliklerde de *anlam özelliklerinden yararlanma*, *tekrarlama* ve *cümlede kullanma* tekniklerinden yararlanıldığı ulaşılan sonuçlar arasındadır. Karagöl ve Tarakçı (2019)'nın çalışmasında da 5. sınıftan 8.sınıfa kadar en fazla cümlede kullanma ve tahmin etme tekniğine başvurulduğu belirlenmiştir. Bu sonuç araştırma ulaşılan sonuçları desteklemektedir.

4. sınıf Türkçe ders kitabındaki söz varlığı etkinlikleri ile ilgili olarak, yeni karşılaşılan kelimelerin anlamını tahmin etme için daha önceki sınıflarda görsellere başvurulduğu, ancak bu sınıfta artık bağlamdan hareket etmenin hedeflendiği söylenebilir. Diğer taraftan artık yeni öğrenilen kelimelerin yazılı anlatımda ve yazılı metinlerde kullanılmasına yoğunlaşılması, basılı materyallerle birlikte dijital metinlerin de sözcük öğrenme materyali olarak kabul edilmesi, şiir yazma, deyim ve atasözlerini kavrama ile birlikte kelimelerin gerçek anlamının yanında mecaz anlamının da alıştırmalara konu edilmesi araştırmanın önemli sonuçları arasındadır.

İlkokul Türkçe ders kitaplarının söz varlığı etkinliklerinde kazanımlarla etkinlikler ve tercih edilen teknik arasında uyumun olduğu dikkat çekmektedir. Örneğin *Görselden / görsellerden hareketle bilmediği kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder.* kazanımı için görsellerden yararlanma, *Yazılarında kelimeleri gerçek, mecaz ve terim anlamları ile kullanır.* kazanımı için cümlede kullanma, *Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.* kazanımı için ise tahmin etme tekniklerine başvurulması bunu kanıtlamaktadır. Nurlu ve Sarıca (2015)'nın ve Lüle Mert (2013)'in çalışmalarındaki tespitlerle bu sonuçlar örtüşmektedir. Uçar (2012)'in sınıf öğretmenlerinin, Uğur (2014)'un Türkçe öğretmenlerinin sözcük öğretimi yöntem ve tekniklerine dair kullanma düzeylerini araştırdığı çalışmalarda, öğretmenlerin en fazla cümlede kullanma, sözlük kullanma, kelime defteri, anlam özelliklerinden yararlanma, eşleştirme, tahmin etme, sözlü ve yazılı anlatımda kullanma, görsellerden yararlanma, bulmaca gibi tekniklerden haberdar olup kullandıkları belirlenmiştir. Bu sonuçlar araştırmada ilkökul Türkçe ders kitaplarına yönelik elde edilen bulgularla uyumludur. Zira daha çok öğretmenlerin bilgi sahibi olduğu ve kullanabildiği teknikler kitaplarda tercih edilmiştir. Ayrıca ilkökul Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığı etkinliklerinin okuma ve yazma öğrenme alanında yoğunlaşması, dinleme ve konuşma öğrenme alanında daha az etkinliğe rastlanması da önemli sonuçlardır. Gündoğdu (2012)'nin 6. sınıf Türkçe ders kitabını incelediği araştırmasında da sözcük öğretimi etkinliklerinin okuma ve yazma alanlarında yoğunlaştığı, dinleme ve konuşma alanlarında

neredeyse yer verilmediği şeklinde tespitlere ulaşılması ulaşılan sonuçları destekler niteliktedir.

İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığını zenginleştirmeye yönelik etkinlikler kazanımlara uygunluk ve kullanılan teknikler açısından değerlendirildiğinde, öğrencilerin ilkokuma ve yazma evresindeki dil becerilerinin ve somut işlemler dönemindeki zihinsel gelişim özelliklerinin önemsendiği söylenebilir. Nitekim 1. sınıflardan itibaren ağırlıklı biçimde görsellerden yararlanarak yeni sözcüklerin anlamını tahmin etmeye ve anlam özelliklerinden yararlanarak ayırt etmeye böylece sözcük hazinesinin zenginleştirilmesine çalışılmaktadır. 4. sınıfa gelindiğinde ise daha çok öğrenilen sözcüklerin yazılı ve sözlü anlatımda kullanımının öne çıktığı, önceki sınıflardan itibaren söz varlığındaki gelişimi destekleyecek çeşitli tekniklere başvurulduğu görülmektedir. Öğrencilerin çevresindeki eşya ve araçlara ilişkin görsellerle sözcüklerin anlamını tahmin etmesi, somutlaştırarak bu işlemi gerçekleştirmesi ve etkinliklerde geçen söz varlığı unsurlarını önce tanımaya daha sonra ise sözlü ve yazılı anlatımda kullanmalarına yönelik alıştırmalar yapılması dil ve zihinsel gelişim özelliklerine uygundur. Zira ilkokul döneminde öğrenciler okul öncesinden getirdikleri sözlü iletişim becerilerine dayanarak okuma ve yazma becerilerini kazanırlar ve sistemli biçimde dört temel dil becerisini geliştirirler. Zihinsel gelişim açısından da bu dönemde çocuklar “duyu organları ile algılayabildiği olgu ve olaylar konusunda mantıksal olarak düşünebilir ve yargıya varabilir.” (Yapıcı, 2004). Temizyürek (2007, s.175)’e göre de ilkokul dönemindeki çocuklar “Kendisine öğretilmeye çalışılan yeni şeyleri, daha önce bildikleriyle birleştirerek ve somutlaştırarak anlamaya çalışır. Bu nedenle, ilköğretim birinci kademeye yönelik hazırlanan ve çocuğa öğretilmesi hedeflenen kuramsal bilgiler, önce onun dünyasından ve tanıdığı unsurlarla örneklenir ve somutlaştırılmalı, sonra genellemelere gidilerek bütünü kavramaları sağlanmalıdır.” Söz varlığına yönelik etkinliklerin bahsedilen özellikleri, öğretmenlere ders sürecinde ön bilgi ve deneyimlerden, farklı duyu organlarından, akran desteğinden ve materyallerden yararlanma kolaylığı sağlamaktadır. Ancak söz varlığını zenginleştirmeye yönelik etkinliklerde benzer uygulama ve tekniklere başvurulması ise ders sürecindeki verimi olumsuz etkileyebilir.

İlkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan söz varlığı etkinliklerinde 23 farklı sözcük öğretimi tekniğinin kullanıldığı tespit edilmiştir. İlkokul Türkçe kitaplarında yeni sözcüklerin öğretilmesinde en çok *anlam özelliklerinden yararlanma* tekniğinin başvurulduğu görülmüştür. Bu tekniği cümlede kullanma, kelime defteri, tahmin etme, görsellerden yararlanma ve sözlük kullanma teknikleri takip etmektedir. İbe Akcan (2014)’ın ders kitaplarındaki sözcük alıştırmalarının tür ve içeriğine dair çalışmasında da anlam bulmaya dayalı araştırmaların çoğunlukta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın ders kitaplarında en az yazılı anlatımda kullanma, kavram karikatürleri, sözcük çalışması, ilişkilendirme ve kavram haritası tekniklerine yer verilmektedir. Ayrıca eşleştirme, bulmaca, tekerleme, bilmece, mâni, sayısmaca ezberleme, tekrarlama, sözlü anlatımda kullanma ve boşluk doldurma gibi tekniklerin de etkinliklerde kullanıldığı, bu süreçte öğrencilerin gelişim özelliklerine göre tekniklerde bir değişimin olduğu da gözlenmiştir. Özellikle kelime defteri ile sözlük kullanmaya, öğrenilen sözcüklerin cümlede, sözlü anlatımda ve yazılı anlatımda kullanılmasına, görsel veya bağlamdan tahmine önem verildiği dikkat çeken sonuçlardır. Nurlu ve Sarıca (2015)’nın araştırmasında incelenen Türkçe ders kitaplarında da sözlük kullanmaya teşvik etmenin önemsendiği farklı etkinliklerde bu beceriye dair uygulamaların yapıldığı belirlenmiştir. Diğer taraftan ilkokul Türkçe ders kitaplarında anlam analizi, gözlem, beyin fırtınası, oyunla öğretim ve drama gibi bazı sözcük öğretimi tekniklerine başvurulmamıştır. Karagöl ve Tarakçı (2019)’nın çalışmasında ortaokul kitaplarında da bazı tekniklerin kullanılmadığı görülmüştür. Ancak ilgili araştırmada ortaokul kitaplarında kullanılmadığı belirtilen haritalama, kavram geliştirme ve ilişkilendirme tekniklerine ilkokul

Türkçe kitaplarında rastlanması dikkat çekicidir. Kurudayıoğlu ve Soysal (2016)'ın ilkökul Türkçe programları üzerinde yaptığı inceleme sonucunda, programlarda her sınıf için ortak kelime listelerinin bulunmaması bir eksiklik olarak kabul edilmiştir. Bu araştırmada da kelime listesi oluşturma tekniğine başvurulmamış olması, bu konuda yeterli farkındalığın oluşmadığını göstermektedir. Türkben (2018)'in söz varlığını belirlemeye ve geliştirmeye yönelik araştırmaları değerlendirdiği çalışmasında, ders kitaplarında sözcük öğretmeye yönelik farklı strateji, yöntem veya tekniklerin kullanılmasının beklendiği, bu açıdan kitapların yeniden yapılandırılmasına ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır. Araştırmada ulaşılan 23 farklı tekniğin söz varlığını zenginleştirmede kullanıldığına dair sonuçlar yukarıdaki beklentinin dikkate alındığını, ancak ders kitaplarında belirli tekniklerin daha çok kullanıldığı ve tekrar ettiğine dair sonuçlar ise bu değişimin yeterince uygulamaya yansımadığını göstermektedir. Çarkıt (2019)'ın öğretmen görüşlerine göre ders kitaplarını değerlendirdiği araştırmasında, Türkçe ders kitaplarında kullanılan yöntem, teknik ve etkinliklerin bütün dil becerilerine hitap edecek şekilde geliştirilmesi gerektiğine dair sonuçlara ulaşılmış olması araştırmanın tekniklerin dağılımına ilişkin tespitini desteklemektedir.

Araştırma sonucunda, ilkökul Türkçe ders kitaplarında 1. sınıfta 3 farklı kazanım için 35, 2. sınıfta 10 farklı kazanım için 67, 3. sınıfta 11 farklı kazanım için 76 ve 4. sınıfta 16 farklı kazanım için 74 etkinlik şeklinde bir dağılımın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ilkökul Türkçe ders kitaplarında *görsellerden yararlanma, cümlede kullanma, kelime defteri, tahmin etme, sözlük kullanma, anlam özelliklerinden yararlanma* başta olmak üzere 23 farklı sözcük öğretimi tekniğinin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan sonuçlardan hareketle, ilkökul Türkçe ders kitaplarında sınıf seviyesine bağlı olarak kazanım ile ilişkili etkinlik sayısının ve kullanılan sözcük öğretimi tekniği çeşitliliğinin sınırlı düzeyde arttığı, etkinlik hazırlanmasında ve teknik seçiminde kazanıma uygunluğun söz konusu olduğu, yeni sözcüklerin sözlükten bulunması ve anlatım sürecinde kullanılmasına önem verildiği söylenebilir.

Öneriler

Araştırma sonuçlarından yola çıkarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığı etkinliklerinde sürekli tekrar eden etkinlikler yerine farklı içerik ve tekniklere göre hazırlanmış etkinliklere yer verilmelidir. Bunun için farklı sözcük öğretimi tekniklerine başvuran ve içerik özelliğine sahip etkinlikler hazırlanabilir.

İlkökul Türkçe ders kitaplarındaki metinler için etkinlikler hazırlanırken öğrenme / beceri alanlarına yönelik dengeli bir dağılım yapılmalıdır. Söz varlığını zenginleştirme işlevine sahip belirli sayı ve özellikte etkinlik öğrencilere sunulmalıdır. Ancak incelenen kitaplarda bazı metinlerde sözcük öğretimine yönelik etkinlik içermeyen metinlerle karşılaşılması bu konuya dikkat edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Söz varlığı etkinliklerinde yeni öğrenilen sözcüklerin sözlü ya da yazılı anlatımda daha çok kullanılmasını sağlayacak aktif ve iş birlikli öğrenme yöntem ve tekniklerinden de yararlanılabilir.

Söz varlığı etkinliklerinde öğrenciye sunulan sözcüklerin daha önce öğrenilen söz varlığından örnekler içermesi sağlanabilir. Böylece öğrenilen sözcüklerin uygulanması ve kalıcılığı desteklenebilir.

Söz varlığı etkinliklerinde drama, oyunla öğretim, jestler, mimikler, taklit ve tasvirler, beyin fırtınası gibi sözcük öğretiminde etkili yöntem ve tekniklerden yararlanılabilir.

Söz varlığı etkinliklerinde anlam özelliklerinin yanında ses ve yapı özelliklerini içeren etkinliklerden daha fazla yararlanılabilir.

Söz varlığı öğretimi için ders kitaplarında kavram haritası ve karikatürleri gibi görsel araçlarla zenginleştirilmiş etkinliklere daha fazla yer verilebilir. Böylece öğrencilere farklı etkinlik biçimleri sunulup ilgileri çekilebilir.

Kaynakça

- Ataşçi, A. (2018). *İlkokul Türkçe 2. sınıf ders kitabı*. Ankara: Koza Yayınları
- Baş, B. (2006). *1985-2005 yılları arasında çocuk edebiyatı sahasında yazılmış tahkiyeli metinlerin söz varlığı üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Civelek, D., Yılmaz Gündüz, D. ve Karafilik, F. (2019). *İlkokul Türkçe 1 ders kitabı*. MEB: Devlet Kitapları Dizisi: 1811
- Çarkıt, C. (2019). 2018 Türkçe öğretim programı çerçevesinde hazırlanan 8. sınıf Türkçe ders kitabının değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(71), 1368-1376.
- Demir, C. (2016). Türkçe eğitim-öğretim programları ve kişisel söz varlığı. *Milli Eğitim*, 210, 141- 161.
- Dilidüzgün, Ş. (2014). Türkçe öğretiminde sözcük öğretme yöntemlerinin yeterliliği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(17), 233-258.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gül, D. (2009). *İlköğretim 6.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki kelime öğretiminde kullanılan etkinliklerin etkinliğine yönelik bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Gündoğdu, A. E. (2012). İlköğretim altıncı sınıf Türkçe dersi sözcük öğretimi etkinliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* 1(1), 201-217.
- Güneş, F. (2013). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Halis, İ. (2002). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Nobel Yayınları.
- İbe Akcan, P. (2012). Türkçe öğretiminde sözlük kullanımı: Türkçe çalışma kitaplarında sözlüğe gönderen alıştırmalar. Aksan, M. ve Y. Aksan (Ed.). *Türkçe öğretiminde güncel çalışmalar* içinde s.93-102. Ankara: Şafak Yay.
- İbe Akcan, P. (2014). Türkçe öğretiminde sözcük etkinlikleri: ilköğretim 1.-5. sınıf düzeyinde alıştırmalara ilişkin bir çözümleme. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 11(2), 43-67.
- İnce, H. G. (2006). *Türkçede kelime öğretimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaftan Ayan, H., Arslan, Ü., Kul, S. ve Yılmaz, N. (2019). *İlkokul Türkçe ders kitabı 4*. MEB: Devlet Kitapları Dizisi: 1723

- Karadağ, Ö. (2005). *İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin kelime hazinesi üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karadağ, Ö. (2013). *Kelime öğretimi*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Karaduman, B.E., Özdemir, E. ve Yılmaz, O. (2019). *İlkokul Türkçe ders kitabı 3*. MEB: Devlet Kitapları Dizisi:1761.
- Karagöl, E. ve Tarakcı, R. (2019). Söz varlığı öğretimi açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Millî Eğitim Dergisi*, 48(222), 149-171.
- Karatay, H (2004). *İlköğretim II. kademe Türkçe ders kitaplarının ortak kelime kazandırma yönünden değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(I), 141-153.
- Koçkaya, G. Y. (2014). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine klasik yöntemlerle verilmeye çalışılan kelime öğretimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kurudayıoğlu, M. (2005). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin kelime hazinesi üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kurudayıoğlu, M. ve Soysal, T. (2016) Cumhuriyet dönemi ilkökuller Türkçe dersi öğretim programlarının söz varlığının geliştirilmesi açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(4), 559-598.
- Lüle Mert, E. (2013). İlköğretim Türkçe programı ile Türkçe çalışma kitaplarındaki kazanım ve etkinliklerin sözcük öğretimi açısından değerlendirilmesi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(5), 13-31.
- Maden, A. (2019). Eğitim Bilişim Ağı (EBA)'ndaki sözcük öğretimine yönelik içerikler üzerine bir araştırma. *Ekev Akademi Dergisi*, 23 (79), 17-42.
- Merriam, S. (1998). *Qualitative research and case study applications in education. Revised and expanded from case study research in education*. USA: JB Printing.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2,3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2012). *Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği* 28.03.2020 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/09/20120912-2.htm> adresinden erişilmiştir.
- Nurlu, M. ve Sarıca A. (2015). İlköğretim Türkçe ders kitaplarındaki sözcük çalışmalarının yöntem-teknik ve Türkçe öğretimi kazanımları açısından incelenmesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 4(10), 19-37.
- Onan, B. (2013). *Dil eğitiminin temel kavramları*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Sarıca, A. (2014). *İlköğretim II. kademe Türkçe ders kitaplarındaki sözcük çalışmalarının yöntem-teknik ve Türkçe öğretim programındaki kazanımlar açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Temizkan, M. (2009). *Metin türlerine göre okuma eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Temizyürek, F. (2007). Çocukta dil gelişim süreci. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (7), 169-176.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük*. 10 Baskı. Ankara: TDK Yayınları.
- Türkben, T. (2018). Söz varlığını belirlemeye ve geliştirmeye yönelik araştırmaların değerlendirilmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(3), 993-1032.
- Uçar, S. (2012). *İlköğretim sınıf öğretmenlerinin kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olma ve kullanma sıklıkları düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Uşak: Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uğur, F. (2014). *Türkçe öğretmenlerinin kelime öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma düzeyleri üzerine bir araştırma (Afyonkarahisar ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yapıcı, M. (2004). İlköğretim 1. sınıfa başlayan öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri. *Journal of Human Sciences*, 1(1), 1-8.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23 (112), 7-17.
- Yıldırım, A. F. (2006). *İlköğretim ikinci sınıf Türkçe ders ve öğrenci çalışma kitaplarındaki kelime öğretim teknikleri üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yay.